

////////////////////////////////////

NATUURINRICHTING
TURNHOUTS
VENNENGEBIED

Archeologische begeleiding uitvoeringsdossier
5 / 30.04.2016

////////////////////////////////////

INHOUD

1	Algemeen	3
2	Kenmerken	4
2.1	Ligging	4
2.2	Geologie en bodem	6
2.3	Gekende archeologie	8
3	Resultaten	10
3.1	Methode	10
3.2	Uitvoering	10
3.3	Bespreking	14
4	Besluit.....	14
5	Bibliografie	15

////////////////////////////////////

1 ALGEMEEN

Het Turnhouts Vennengebied is één van de belangrijke heidegebieden in Vlaanderen. In het kader van de Europese habitatrichtlijn werd het gebied daarom opgenomen in het Natura 2000 Netwerk. De openheid en rust in het gebied zorgen ervoor dat tal van weidevogels zoals de wulp en de grutto zich hier thuis voelen. Het Bels Lijntje is een groene fietsroute die aangelegd is op een oude spoorweg-bedding en dwars door het natuurgebied snijdt.

Tijdens de onderzoeksfase van het natuurinrichtingsproject werd een archeologische beleidsadvieskaart opgesteld (De Decker, 2003). In totaal werden 16 vindplaatsen geïnventariseerd en gevoelige zones aangeduid. De door RAAP geformuleerde adviezen werden strikt gevolgd tijdens de werken.

De archeologisch te begeleiden werken in het Uitvoeringsdossier 5 (UP5) omvatten het afplaggen van een oeverzone en het afgraven van een fosfaatzone aan de Kleine Klotteraard en het afplaggen van een A0-horizont in de Hoogmoerheide.

Project	Natuurinrichting Turnhouts Vennengebied UP5
Gemeente	Turnhout, Merksplas (Hoogmoerheide)
Adres	Steenweg op Baarle-Hertog, Z.N.
Kadaster	Merksplas, 1 ^{ste} afd., Sectie C, nrs. 75Y4, 76T, 77B, 82C2, 82F2, 82N2 (Hoogmoerheide); Turnhout, 1 ^{ste} afd., Sectie A, 63B4, 74C, 75A, 82B, 83A, 86A, 87A, 128C, 164D (Kleine Klotteraard-west)
Opgravingsvergunning	2011/127
Datum uitvoering	Najaar 2011
Depotnummer	D/2014/6375/7

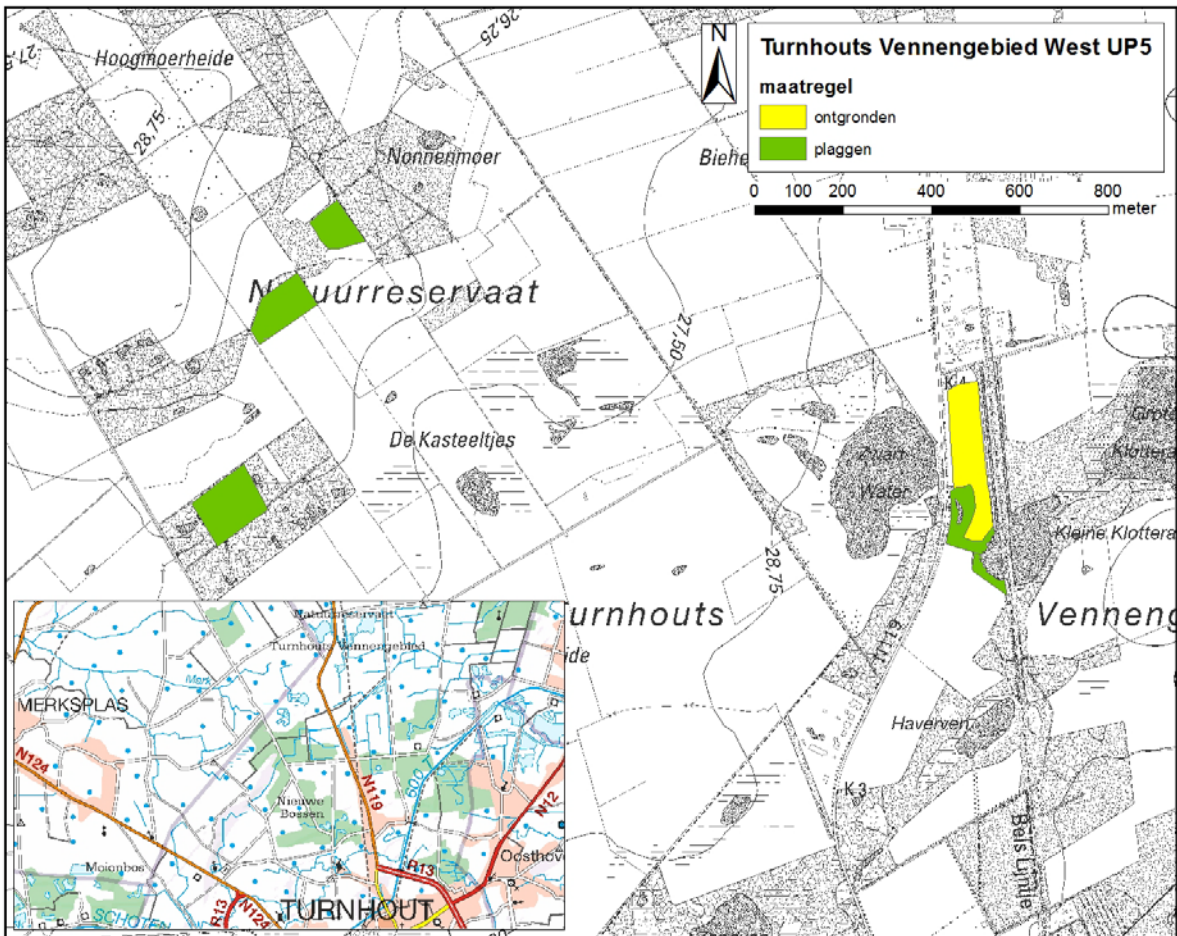
////////////////////////////////////

2 KENMERKEN

2.1 LIGGING

Het Natuurinrichtingsproject Turnhouts Vennengebied-West ligt in de provincie Antwerpen, net ten noorden van de stedelijke kern van de stad Turnhout, gedeeltelijk op het grondgebied van Merksplas en Turnhout. Het is een typisch Kempisch landschap, met ondermeer soortenrijke heide- en venecosystemen. Uitvoeringsplan 5 ligt zowel ten oosten als ten westen van de N119 (Steenweg op Baarle-Hertog). Op het grondgebied van Turnhout omvatten de werken het afgraven van een fosfaatfront (ontgronden met 30 cm) en het afplaggen van een oeverzone. Op het grondgebied van Merksplas omvatten de werken het afplaggen van de A0-horizont.

Figuur 1 Ligging van het Turnhouts Vennengebied – Uitvoeringsdossier 5. Bron: Digitale versie van topografische kaart 1/10.000, raster, zwartwit, NGI, opname 1991-2008 (AGIV).

2.3 GEKENDE ARCHEOLOGIE

Tijdens het onderzoek van RAAP (S. De Decker, 2003) werden verspreid in het Turnhouts Vennengebied in totaal 16 vindplaatsen geïnventariseerd. 15 ervan zijn nieuwe vindplaatsen, 1 vindplaats werd beschreven in de literatuur maar hiervan is de exacte vondstlocatie niet gekend (S. De Decker, 2003). De vindplaatsen zijn alle te situeren in de steentijden, en meer bepaald in het mesolithicum – vroege neolithicum.

In de meeste gevallen betreft het geïsoleerde vondsten. Hoewel dit meestal wordt geïnterpreteerd als “losse vondsten, zonder wetenschappelijke waarde “ argumenteert De Decker dat de aangetroffen vondsten waarschijnlijk wel op de aanwezigheid van een site duiden (S. De Decker, 2003, p. 29):

- de meeste vindplaatsen liggen nabij een gradiënt
- op drie locaties zijn fragmenten verbrande vuurstenen werktuigen aangetroffen
- enkele artefacten zijn aangetroffen in boringen
- op de oostelijke uitloper van dezelfde dekzandrug zijn twee steentijdsites gekend.

Landbouwsites werden niet aangetroffen. Dit is mogelijk te verklaren door de slechte ontwatering Turnhouts Vennengebied. Het advies beveelt aan rekening te houden met off-site vindplaatsen.

Op de archeologische advieskaart, opgesteld door RAAP, was het gebied ter hoogte van de Kleine Klotteraard aangeduid als een zone met ondiepe verstoring (< 50 cm) en een verdwenen bodemprofiel (grotendeels te ongronden zone). Ook de te plaggen zones ter hoogte van de Hoogmoerheide staan gelijkaardig aangegeven. Er is een lage kans op het voorkomen van intacte archeologische vindplaatsen.

In de nabije omgeving van de Hoogmoerheide zijn er enkele losse vondsten aangetroffen^{1 2} (lithisch materiaal in De Boskens, geen verdere info). Bij de opvolging van het Fluxystracé in 2005 werd een houtskoolrijk spoor aangetroffen³ (Perdaen, Verbrugge, Van Looveren, & Vanneste, 2006). Door het ontbreken van de karakteristieke houtskoolrijke lens wordt getwijfeld aan de interpretatie als antropogene haardkuil.

¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 100363, plaats (geraadpleegd op 13 april 2016).

“De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen. De aan- of afwezigheid van archeologische sporen dient met verder archeologisch onderzoek vastgesteld te worden.”

² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 100364, De Boskens 2 (geraadpleegd op 13 april 2016).

³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 100780, Merksplas-Bremstraat (geraadpleegd op 13 april 2016).

Figuur 2 Overzicht van de afplagging oeverzone Kleine Klotteraard

Ook de afgraving van de fosfaatzone van het perceel bij de Kleine Klotteraard (63B4, 74C, 75A) leverde weinig resultaten op. Onder de afgraving was direct een matig fijn zandig tot lemig zandig materiaal aanwezig. Bodenvorming (B, BC) was niet (meer) aanwezig. Archeologische sporen of structuren ontbraken volledig. In sommige zones waren sporen van het diepploegen aanwezig. Deze sporen bestonden uit evenwijdige, bruine stroken en zijn afkomstig van het inploegen van de bouwvoor in de C-horizont.

////////////////////////////////////

Figuur 4 Zicht op afplagging Hoogmoerheide 82F2

Figuur 5 Afplagging Hoogmoerheide perceel 82C2.

Op de overige percelen werd niet doorheen de bouwvoor gegraven.

5 BIBLIOGRAFIE

Allemeersch, L., et al.

NIR De Liereman. Archeologische studie. Gent: GATE, 2013.

Baeyens, L.

Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad 8E Weelde. Gent: Centrum voor Bodemkartering, 1975.

De Decker, Sam.

Natuurinrichtingsproject Turnhouts Vennengebied: archeologische beleidsadvieskaart. RAAP-rapport 908. Amsterdam: RAAP, 2003.

Gheysen, Korneel.

Natuurinrichting Turnhouts Vennengebied West. Waarderend booronderzoek Kleine Klotteraard. Antwerpen: Vlaamse Landmaatschappij, 2010.

Onroerend Erfgoed.

Centrale Archeologische Inventaris. sd. <http://geo.onroerenderfgoed.be> (geopend april 13, 2016).

Perdaen, Y., A. Verbrugge, V. Van Looveren, en H. Vanneste.

Archeologische opvolging van de aardgasvervoersleiding DN600 Weelde Zandhoven 2, intern VIOE-rapport. Bussel: VIOE, 2006.

